

OKTATÁSI ÉS KULTURÁLIS MINISZTERIUM

OKM

„JÓ GYAKORLAT”

AZ ÓVODÁSKORÚ GYEREKEK IDEGEN NYELVI FEJLESZTÉSÉBEN

Útmutató és feladatsor a foglalkozások feldolgozásához

OKTATÁSI ÉS KULTURÁLIS MINISZTERIUM

VILÁG – NYELV PROGRAM

2009.

KÉSZÜLT A BUDAPESTI GOETHE INÉZET TÁMOGATÁSÁVAL.

GOETHE-INSTITUT
BUDAPEST

Projektvezető: Kuti Zsuzsa

A felvételeket válogatta, szerkesztette és az útmutatót készítette:
dr. Kovács Judit és Kuti Zsuzsa

A budapesti Goethe Intézet által támogatott felvétel
dr. Morvai Edit közreműködésével készült.

A felvételt Selmeczi Tamás készítette.

2009.

ELŐSZÓ

A gyermeknek joga van ahhoz, hogy megkapja a neki megfelelő gondoskodást és nevelést. Olyan nyitott és rugalmas rendszerben fejlődhessen, amely igazodik egyéni szükségleteihez, életkori és egyéni sajátosságaihoz, fejlődési üteméhez.

Az óvodai idegen nyelvtanítás hosszú idő óta izgalmas kérdése az óvodapedagógiának. Újra és újra felvetődő kérdés, milyen módszerrel és feltételekkel, milyen törvényi szabályozás mentén érdemes az óvodáknak foglalkoznia az idegen nyelvi fejlesztés kérdésével.

Óvodapedagógiai, módszertani szempontból mindenképpen érdemes átgondolni, hogy mely nyelvtanítási eljárás alkalmas arra, – a törvényi feltétel teljesülése esetén – hogy az óvodás gyermek életkori sajátosságait, alapvető tevékenységét, a játékot figyelembe véve, megfelelő intenzitással legyen képes az idegen nyelvi fejlesztésre.

Az idegen nyelvi fejlesztésnek sajátos és talán megkockáztatom, hogy egyetlen eredményes módja lehet az óvodáskorúak esetében, ha a nyelvtanítás nem korlátozódik egy bizonyos órakerethez, alkalomhoz, hanem az folyamatosan, az egész nap folyamán szinte anyanyelvi szinten jelen van a gyermek tevékenységeihez kapcsolódóan, vagyis hasonlít az anyanyelv elsajátításának folyamatához. Ugyanis csak ebben az esetben garantált, hogy nem teljesítményre, hanem készségekre koncentrálok, pozitív attitűdöt erősítő nyelvsajátításról beszélünk, amely épít a gyermek aktuális fejlettségi állapotára és figyelembe veszi az egyéni fejlődési ütemét.

A **„Jó gyakorlatok az óvodáskorú gyermekek idegen nyelvi fejlesztésében”** kiadvány számos értékes kezdeményezést mutat be a korai nyelvsajátítás folyamatáról, így inspiráló eszköze lehet további szakmai vitáknak és fejlesztések megalapozásának.

Kovács Erika

Óvodai és kisgyermek nevelési referens
Oktatási és Kulturális Minisztérium

2009. május

„JÓ GYAKORLAT” AZ ÓVODÁSKORÚ GYERMEKEK IDEGEN NYELVI FEJLESZTÉSÉBEN

BEVEZETŐ

Az Oktatási és Kulturális Minisztérium 2003 óta kiemelt figyelmet fordít az idegennyelv-oktatás fejlesztésére. A **Világ – Nyelv program** keretén belül számos olyan fejlesztés valósult meg, amely a tanítók és nyelvtanárok idegennyelv-tanítási módszertani megújulását és tapasztalatcseréjét segítette (pályázatok, konferenciák, szakmai napok, kiadványok, tantervi ajánlások).

Az általános iskolai idegennyelv-oktatás fejlesztésének támogatására 2005-ben jelent meg az első nyelvóra-részleteket és útmutatót tartalmazó kiadványuk **„Jó gyakorlat a kisiskolások idegennyelv-oktatásában”** címmel, amely a 6-10 éves korosztályt tanítók számára mutatott be ösztönző nyelvtanítási eljárásokat, módszereket és taneszközöket. 2007-ben, a sorozat második részeként jelent meg a **„Jó gyakorlat a 10-14 éves tanulók idegennyelv-oktatásában”** című órarészlet-gyűjtemény és útmutató, amely a tizenéves korosztályt tanító nyelvtanároknak kínált számos ötletet módszertani kultúrájuk frissítésére, megerősítésére. Ez a válogatás az általános iskolai kéttanítási nyelvű programokba is betekintést ad.

A korai nyelvoktatás fejlesztésének támogatására és széleskörű bemutatására a Világ – Nyelv program 2009-ben a legkisebb korosztály felé nyitott, így elkészült a **„Jó gyakorlat az óvodáskorú gyermekek idegen nyelvi fejlesztésében”** című közel 80 perces foglalkozásrészlet-gyűjtemény. A kiadvány célja olyan óvodai nyelvtanítási programok, eljárások és módszerek bemutatása, amelyek hosszútávon – akár élethosszig – megalapozzák a gyermekek kedvező hozzáállását az idegen nyelvek tanulása iránt.

A **„Jó gyakorlat az óvodáskorú gyermekek idegen nyelvi fejlesztésében”** című kiadványban bemutatott foglalkozások összhangban vannak a 6-9 éves tanulók idegennyelv-tanításához készült tantervi ajánlásokkal (OKM Világ – Nyelv program 2004), valamint a Nemzeti Fejlesztési Terv Humán-erőforrás Operatív Program központi programjának 3.1.1-es intézkedés részeként megvalósult idegen nyelvi kompetenciaterület fejlesztésének alapelveivel és alsó tagozatos idegen nyelvi programjával (2004-2008).

A válogatás olyan programokba nyújt betekintést, amelyek a 3-7 éves gyermekek nyelvi fejlesztését a személyiség fejlesztésén keresztül – holisztikus szemléletben - valósítják meg. A nyelvi fejlesztés során a gyermekek az idegen nyelvet mindennapos tevékenységeik, cselekvéseik közben, természetes környezetben használják. Az óvodai nevelési program kedvező háttérrel nyújt az idegen nyelvek iránti érdeklődés felkeltésének, hiszen a gyermekek az óvodai program témáit dolgozzák fel anyanyelven és idegen nyelven. Az óvodai nyelvsajátítás gyakran két pedagógus együttes jelenlétével folyik, az **„egy személy – egy nyelv”** elméletét követve. A gyermekek így természetes közegben sajátíthatják el az adott nyelvet. Ezeknek a programoknak a sikere azonban csak akkor biztosított, ha figyelembe vesszük a szakirodalomban is gyakran felsorolt négy feltétel együttes teljesülését: a nyelvoktatás intenzitását, a pedagógus felkészültségét, a program fenntarthatóságát és a kedvező szülői háttérrel. A foglalkozás-gyűjteményben bemutatott **„jó gyakorlatok”** az említett négy feltétel mindegyikét alapkövetelményként fogalmazzák meg. A felvételek között a heti egy alkalmas nyelvi foglalkozástól a mindennapos kétnyelvű programig találunk példákat. A bemutatott nyelvi programok – jellemzően – az óvodai évek alatt folyamatosan kínálják a gyerekeknek a nyelvsajátítás lehetőségét, így ösztönözve az iskoláskori nyelvtanulás folytatását. A szülői támogatás és az ösztönző,

ámde kiváló otthoni környezet pozitívan járul hozzá a kisgyermek nyelvi fejlődéséhez. A nyelvi programok sikerének kulcsa azonban minden esetben a pedagógus és a választott nyelvtanítási módszerek. Az óvodáskorú gyermekek idegen nyelvi fejlesztésével foglalkozó pedagógusnak rendkívül magas szinten kell birtokolnia a nyelvet ahhoz, hogy gazdag nyelvi tartalmat nyújtson a gyermekeknek, és biztosítsa a természetes idegen nyelvi kommunikációt a mindennapos tevékenységek során. Mivel a kisgyermek fogalmi gondolkodása még nem alakult ki, ezekből a mindennapos idegen nyelvvél gazdagon kísért cselekvésekből fogják elsajátítani az adott nyelvet, csakúgy, mint ahogyan anyanyelvüket sajátítják el évek során.

Fontos azt is előrevetítenünk, hogy a korai nyelvtanulási programok célja a gyermekek pozitív attitűdjének kialakítása és a kommunikatív kompetencia fejlesztése. Nem célja azonban a nyelvtanulás eredményeinek minél korábbi teljesülése. Nem várhatjuk a gyermekektől, hogy nyelvtudásukról (számukra szokatlan környezetben) számot adjanak, szavakat vagy mondatokat fordítsanak, de elégedettek lehetünk, ha a gyermekek aktívan vesznek részt a tevékenységekben és nonverbális, majd később verbális reakciókat adnak különböző szituációkban.

A felvételeken szereplő óvodák kiválasztásánál igyekeztünk minél változatosabb óvodai környezetben működő nyelvi programokat bemutatni. Így például találunk önkormányzati és alapítványi óvodára, megyei településen és a főváros II., III. IX. és XXI. kerületében működő óvodára is. A felvételeket angol és német nyelvű foglalkozás-részletekből állítottuk össze.

A német foglalkozások egyike, *Játék, nevetés, nyelvtanulás* címmel, a **budapesti Goethe Intézet** által 2008 és 2009 között fejlesztett nagycsoportos óvodások számára készült 30 órás *Hans Hase im Kindergarten* c. nyelvi program része.

A foglalkozásokhoz **Útmutató és feladatsor** készült, amely információt tartalmaz az óvodáról, a nyelvi fejlesztés hátteréről és a pedagógusról, valamint feladatsorral segíti a foglalkozás-részletek tudatos feldolgozását. Célunk, hogy a feladatok közös megoldásával és a kérdések megvitatásával párbeszédre ösztönözzük az óvodáskorú gyermekek nyelvi fejlesztésével foglalkozó pedagógusokat és szakértőket. Az útmutató magyar nyelven és az adott célnyelven is tartalmazza a feladatsort, mellyel célunk az volt, hogy segítséget adjunk az adott részlet idegen nyelven folyó feldolgozásához.

Szándékaink szerint, a kiadvány kedvezően járul hozzá a hatékony korai nyelvtanulás elterjedéséhez, inspiráló része lesz a nyelvelsajátítás korai szakaszáról szóló szakmai – és akár társadalmi – vitáknak itthon és külföldön, és elősegíti a pedagógusok nyelvi és módszertani önképzését is.

Köszönetet mondunk a gyűjteményben szereplő óvodásoknak, pedagógusoknak és óvodavezetőknek azért, hogy betekintést engedtek mindennapi munkájukba.

Az Oktatási és Kulturális Minisztérium az elmúlt években folyamatosan lehetővé tette, hogy a 3 kiadvánnyal egyedülállóan széles spektrumban (3-14 éves tanulók nyelvtanításában) mutassuk be a hazai közoktatásban folyó idegen nyelv-tanítási jó gyakorlatot angol és német nyelven. Munkánkat segítette, hogy Vaczkó Erika az OKM szakértője, hosszú évek óta támogatja a hazai nyelvtanítást.

Reméljük, hogy a korábbi kiadványokhoz hasonlóan a „**Jó gyakorlat az óvodáskorú gyermekek idegen nyelvi fejlesztésében**” című kiadvány is örömteli nyelvelsajátításhoz vezet a felnövekvő nemzedék számára.

Kuti Zsuzsa
szakértő, projektvezető

2009. május

TARTALOMJEGYZÉK

HOLISZTIKUS NYELVELSAJÁTÍTÁS	8
Megfigyelési szempontok:	<ul style="list-style-type: none">• A témaválasztás kritériumai• A minőségi szemléltető eszközök szerepe• Célnyelvi kommunikáció az idegennyelv-elsajátítás szolgálatában
Habakukk Óvoda; pedagógus: Forgács Judit (angol)	
JÁTÉK, NEVETÉS, NYELVTANULÁS	12
Megfigyelési szempontok:	<ul style="list-style-type: none">• A foglalkozás hangulata• Szemléltető eszközök és tevékenységek• Irányított és spontán beszédprodukciók
Epres Óvoda; pedagógus: Veress Bernadett (német)	
A felvétel a budapesti Goethe Intézet támogatásával készült.	
A foglalkozás a <i>Hans Hase im Kindergarten</i> című 30 órás német nyelvi program része.	
A VILÁG MEGISMERÉSE IDEGEN NYELVEN	16
Megfigyelési szempontok:	<ul style="list-style-type: none">• Az idegen nyelvre való ráhangolás módjai az óvodában• Tevékenységközpontú ismeretszerzés• A tanulói önállóság fejlesztése
Montessori Kétnyelvű Óvoda; pedagógus: Szobota Erzsébet (angol)	
SZITUÁCIÓTEREMTÉS A KOMMUNIKÁCIÓ SZOLGÁLATÁBAN	20
Megfigyelési szempontok:	<ul style="list-style-type: none">• Kapcsolódási pontok az anyanyelvi és a célnyelvi pedagógiai program között• A szituációteremtés szerepe a megértésben• A társasjáték mint a nyelvfejlesztés eszköze
Ajakai Városi Óvoda; pedagógus: Dukánné Reisinger Mária (német)	
A NYELVI RECEPCIÓ ÉS PRODUKCIÓ EGYENSÚLYA AZ ÓVODÁSKORÚAK NYELVI FEJLESZTÉSÉBEN	24
Megfigyelési szempontok:	<ul style="list-style-type: none">• A mesemondás szerepe az óvodában• A bábozás mint a beszédprodukció fejlesztésének eszköze• Az eszközhasználat szerepe az önálló tanulóvá válás segítésében
Százszorszép Óvoda; pedagógus: Jaclyne Torok (angol)	
TÉMAKÖZPONTÚ NYELVTANULÁS AZ ÓVODÁBAN	28
Megfigyelési szempontok:	<ul style="list-style-type: none">• A nyelv mint az ismeretszerzés eszköze• A szemléltetés szerepe a megértésben• A foglalkozás felépítése
Habakukk Óvoda; pedagógus: Tolnai Katalin (német)	

HOLISZTIKUS NYELVELSAJÁTÍTÁS

A FOGLALKOZÁS ADATAI:

Intézmény neve és címe:	Habakukk Óvoda 1022 Budapest Marcibányi tér 12.
Intézményvezető:	Horváth Anna
Pedagógus:	Forgács Judit
Korcsoport:	4-6 évesek (vegyes csoport)
Gyerekek létszáma:	17
Nyelv:	angol
Nyelvfejlesztés adatai:	A mindennapos angol nyelvi foglalkozás időtartama: hétfőn és pénteken 20-20 perc, a többi napon 60-60 perc.
A felvétel időpontja:	2008. november 7.

Forgács Judit angol nyelvi óvodapedagógus és művészetterapeuta. Közel 15 éve foglalkozik gyerekekkel, több mint három éve a Habakukk Alapítványi Óvoda angol nyelvi óvodapedagógusa. A „Szelíd nyelvi nevelés” híve, amely a Habakukk Óvoda filozófiája is.

Tanulmányai egy részét külföldön végezte, az angol nyelvet Cambridge-ben és New Yorkban sajátította el. Munkájában a legnagyobb inspirációt a kisgyermekkorai képességfejlesztésben rejlő – ma még kiaknázatlan – lehetőség adja.

MEGFIGYELÉSI SZEMPONTOK:

- A témaválasztás kritériumai
- A minőségi szemléltető eszközök szerepe
- Célnyelvi kommunikáció az idegennyelv-elsajátítás szolgálatában

MEGFIGYELÉSI SZEMPONTOK A FOGLALKOZÁSRÉSZLET MEGTEKINTÉSE ELŐTT:

- Gondolja át társaival, hogy miben különbözik az óvodai idegen nyelvi fejlesztés az általános iskolaitól? Soroljanak fel néhány szempontot!
- Milyen kritériumok alapján történik a téma kiválasztása az óvodai nyelvfejlesztés céljaira?
- Mit gondol, a nappal és az éjszaka témája milyen általános nevelési és milyen idegen nyelv-fejlesztési lehetőséget kínálhat?

MEGFIGYELÉSI SZEMPONTOK A FOGLALKOZÁSRÉSZLET MEGTEKINTÉSE KÖZBEN:

- Figyelje meg a gyerekek elhelyezkedését a csoportszobában! Melyik forma a legjellemzőbb ezek közül? Mi lehet az oka?
- Sorolja fel, hogy milyen szemléltető eszközöket használ az óvopedagógus a foglalkozás során! Mi ezeknek a szerepe? Töltse ki a táblázatot!

Szemléltető eszköz	Az eszköz szerepe a foglalkozás során

- Vegye számba a foglalkozás technikai és módszertani eszközeit, majd vitassa meg ezek hatékonyságát kollégáival:
 - a) milyen technikákat, eljárásokat használt a foglalkozás alatt, hogy a gyerekek figyelmét lekösse,
 - b) milyen szerepet juttatott az érzéki megismerésnek az idegen nyelv szavainak megértésében.

MEGFIGYELÉSI SZEMPONTOK A FOGLALKOZÁSRÉSZLET MEGTEKINTÉSE UTÁN:

- Gondolja végig, hogy milyen ismeretet szereztek a gyerekek a foglalkozás során! Gondolatait helyezze el az alábbi táblázatban!

Ismeretek a világról	Egy műveltségterületre vonatkozó ismeretek	Nyelvi ismeretek

- A megfigyeléseikre alapozva vitassák meg, mennyire volt megterhelő a gyerekek számára a látott foglalkozásrészlet! Mit gondolnak, mit tanultak a gyerekek ezen a foglalkozáson?

ÖSSZEGZÉS

Az a mód, ahogy a kisgyermek tanul, alapjaiban eltér más korcsoportok tanulásától. Mivel a fogalmi gondolkodás csupán a pubertáskor körül válik jellemzővé, a 3-7 évesek sokkal inkább az érzékzerveik által szerzett tapasztalataikból tanulnak, mint a szóbeli magyarázatokból. A gyerekek, ha érzik, hogy szerető és biztonságos környezetben vannak, ahol tekintettel vannak az igényeikre, szívesen gyarapítják tudásukat a világról akár egy másik nyelven is.

LANGUAGE ACQUISITION THROUGH A MULTISENSORY APPROACH

DETAILS OF THE SESSION:

Name and address of institution:	Habakukk Foundation Kindergarten 12 Marcibányi tér, 1022 Budapest
Head:	Anna Horváth
The session was delivered by:	Judit Forgács
Age group:	4-6 year-olds
Number of children:	17
Language:	English
Details of language learning:	There are English language sessions every day. (Two 20 min sessions, and three 60 min sessions a week.)
Time of recording:	7 November 2008

Judit Forgács has been teaching children for nearly 15 years. Besides her studies in Hungary, Judit also studied in Cambridge and in New York, where she got a qualification as an art therapist. She has been teaching English as a foreign language to children for more than three years at the '*Habakukk*' *Foundation Kindergarten*. She shares the philosophy of the Kindergarten concerning early language development which they call 'gentle language instruction'. She has been constantly inspired by working with children whose fantastic freshness she believes is rooted in the fact that they are 'creatures of the moment'.

POINTS TO OBSERVE:

- Criteria for topic selection
- The role of quality teaching aids
- Target language communication as facilitator in foreign language acquisition

PRE-VIEWING DISCUSSION POINTS:

- List some points concerning how foreign language development in pre-school contexts might be different from a primary school language lesson.
- Find some criteria for selecting a topic for pre-school children.
- What opportunities do you think the topic of 'Day and Night' might provide for general educational development and foreign language development?

WHILE-VIEWING DISCUSSION POINTS:

- Watch the children's physical arrangement in the classroom. What arrangement have you met most frequently? Give possible reasons!
- List the teaching aids the teacher used in the classroom. Find a purpose for each in the process of language acquisition. Fill in the grid.

Teaching aids	Its purpose in the session

- Discuss within your group what techniques the teacher used to keep the children on task.
- Discuss how the teacher involved the different senses to help children in meaning making.

POST-VIEWING DISCUSSION POINTS:

- Think about what body of knowledge children have gained in this session. Use the three headings in the chart below.

General knowledge of the world	Particular knowledge of a certain subject area	Language input

- Relying on your observations, discuss how demanding this session was for the children. What do you think the children gained from the session?

SUMMARY

Compared to other age groups, learning is significantly different for the very young. Since conceptual thinking becomes characteristic only at around puberty, the 3-7 year-olds learn from multisensory first-hand experience rather than from verbal explanations. In a warm and safe learning environment, where their needs are catered for, children are motivated to gain knowledge of the world even through the medium of a foreign language.

JÁTÉK, NEVETÉS, NYELVTANULÁS

A foglalkozás a budapesti Goethe Intézet által fejlesztett *Hans Hase im Kindergarten* című 30 órás német nyelvi programjának része.

A FOGLALKOZÁS ADATAI:

Intézmény neve és címe:	Epres Óvoda 1098 Budapest Epreserdő utca 10.
Intézményvezető:	Szundyné Ihász Erzsébet
Pedagógus:	Veress Bernadett
Korcsoport:	6-7 évesek (nagy csoport)
Gyerekek létszáma:	8
Nyelv:	Német
Nyelvfejlesztés adatai:	Heti egy 30-35 perces német nyelvi foglalkozás
A felvétel időpontja:	2009. április 24.

Veress Bernadett az ELTÉ-n végzett német nyelv tanári szakon. Több mint 15 éve foglalkozik különböző korosztályok nyelvtanításával és nyelvtanár-továbbképzéssel. Nagy tapasztalattal rendelkezik a legfiatalabb korosztálynak szóló tanórai és tanórán kívüli nyelvi programok szervezésében és megvalósításában. Szakterülete a kisgyermekkor nyelvtanítás, társszerzője a budapesti Goethe Intézet által 2008-2009-ben fejlesztett *Hans Hase im Kindergarten* című nagy csoportos (6-7 éves) óvodásoknak szóló 30 órás német nyelvi programnak.

MEGFIGYELÉSI SZEMPONTOK:

- A foglalkozás hangulata
- Szemléltető eszközök és tevékenységek
- Irányított és spontán beszédprodukció

MEGFIGYELÉSI SZEMPONTOK A FOGLALKOZÁSRÉSZLET MEGTEKINTÉSE ELŐTT:

- Gondolja végig, milyen szakmai és egyéb feltételek mellett válhat sikeressé az óvodai nyelvtanulás?
- Mit gondol, hogyan és milyen eszközökkel teremthet a pedagógus pozitív, biztonságos és ösztönző környezetet a nyelvi foglalkozáshoz?

MEGFIGYELÉSI SZEMPONTOK A FOGLALKOZÁSRÉSZLET MEGTEKINTÉSE KÖZBEN:

- Figyelje meg, milyen a foglalkozás hangulata! Mennyiben segíti elő a foglalkozás hangulata a sikeres nyelvelsajátítást, nyelvtanulást?
- Írja össze, milyen tevékenységek szerepeltek a foglalkozásrészletben! Majd elemezze a foglalkozásrészletet az alábbiak szerint:
 - a) Milyen tevékenységeket végzett a pedagógus, és milyen tevékenységeket végeztek a gyerekek?
 - b) Milyen eszközöket használtak a tevékenységekhez, és mi volt ezeknek az eszközöknek a szerepe?
 - c) Mi jellemezte a gyerekek beszédprodukcióit az egyes tevékenységek közben?
 - d) Gyűjtsön példákat az irányított és a spontán beszédprodukciókra!
- Nézze meg többször a felvételt, és töltsze ki lépésekben a táblázatot! Jegyzeteit vitassa meg társaival!

Tevékenység	Mit csinált a pedagógus?	Mit csináltak a gyerekek?	Eszköz	Eszköz szerepe	Irányított beszédprodukción a tevékenység közben	Spontán beszédprodukción a tevékenység közben

- Fogalmazza meg véleményét arról, hogy a változatos tevékenységek milyen módon segítik a különböző típusú tanulókat a nyelvtanulásban?

MEGFIGYELÉSI SZEMPONTOK A FOGLALKOZÁSRÉSZLET MEGTEKINTÉSE UTÁN:

- Vitassa meg társaival, milyen szerepe lehet a bábnak (Hans Hase) a nyelvtanulásban!
- Gondolja át, hol szerepelhet a látott foglalkozás a témafeldolgozás folyamatában! Mit gondol, milyen tevékenységek előzhatték meg a felvett részletet?
- Tervezze meg, hogyan folytatná a téma feldolgozását a gyerekekkel! Ha van rá módja, ötleteit vesse össze a Hans Hase programhoz készült tanári útmutatóban található ötletekkel a <http://www.goethe.de/budapest/hanshase> honlapon.

ÖSSZEGZÉS

A budapesti Goethe Intézet által fejlesztett Hans Hase im Kindergarten című 30 órás német nyelvi program nagycsoportos (6-7 éves) óvodások számára készült. Célja, hogy a gyerekek pozitív érzelmeket társítsanak az idegen nyelvvel való foglalkozáshoz. A program a természetes nyelvelsajátítás alapelveire épül és akítva vonja be a gyerekeket a változatos tevékenységekbe. A foglalkozásrészlet jól illusztrálja, hogy a 6-7 éves gyerekek esetében a megértés nem kizárólag a szavak segítségével történik. A nonverbális eszközök, mint például a pedagógus gesztusnyelve, a szemléltetés, a szituációteremtés egyaránt jó alkalmat terethetnek az idegen nyelv megértésére.

SPIELEN, SPASS HABEN UND FREMDSPRACHEN LERNEN

Die Beschäftigungseinheit ist Teil des vom Budapester Goethe-Institut entwickelten deutschsprachigen Programms für 30 Unterrichtsstunden *Hans Hase im Kindergarten*.

ANGABEN ZUR BESCHÄFTIGUNGSEINHEIT:

Name und Anschrift der Institution:	Epres Óvoda 1098 Budapest Epreserdő utca 10
Leiterin:	Erzsébet Szundyné Ihász
Die Beschäftigung leitende Pädagogin:	Bernadett Veress
Altersgruppe:	6-7jährige Vorschulkinder
Gruppenstärke:	8
Sprache:	Deutsch
Angaben zum Umfang des fremdsprachigen Programms:	Wöchentlich eine 30-35-minütige Beschäftigung (Deutsch)
Datum der Aufzeichnung:	24. April 2009

Bernadett Veress erwarb ihr Lehrendiplom für das Fach Deutsch an der Loránd-Eötvös-Universität Budapest. Seit mehr als 15 Jahren widmet sie sich dem Sprachunterricht für verschiedene Altersgruppen sowie der Weiterbildung für SprachlehrerInnen. Sie verfügt über umfangreiche Erfahrungen in der Erstellung und Realisierung von Sprachprogrammen für jüngste Altersgruppen in schulischen und außerschulischen Formen. Ihr Spezialgebiet ist der Fremdsprachenunterricht für Vorschulkinder. Sie ist Koautorin des im Budapester Goethe-Institut entwickelten deutschen Sprachenprogramms für 6-7jährige Vorschulkinder.

BEOBSACHTUNGSKRITERIEN

- Atmosphäre
- Anschauungsmaterialien und Aktivitäten
- gesteuerte und spontane Sprachproduktion

BEOBSACHTUNGSKRITERIEN FÜR DIE VORBEREITUNG AUF DAS ANSCHAUEN DES MIT-SCHNITTS:

- Denken Sie darüber nach, welche fachlichen und anderen Kriterien zur erfolgreichen fremdsprachlichen Schulung im Vorschulalter erfüllt sein sollen.
- Was denken Sie, wie und mit welchen Mitteln Pädagogen eine für die Beschäftigung mit der Fremdsprache positive Einstellung schaffen können sowie eine Atmosphäre, in der sich die Vorschulkinder sicher und geborgen fühlen?

BEOBSACHTUNGSKRITERIEN FÜR DAS ANSCHAUEN DES MITSCHNITTS:

- Beobachten Sie bitte, welche Atmosphäre während der Beschäftigung mit der Fremdsprache herrscht! In welchem Maße war die Atmosphäre einer erfolgreichen Aneignung der Fremdsprache förderlich.
- Schreiben Sie bitte zunächst auf, zu welchen Aktivitäten es während der Beschäftigung gekommen ist. Dann analysieren Sie bitte den Ausschnitt nach folgenden Gesichtspunkten:
 - a) Aktivitäten des Lehrers, Aktivitäten der Vorschulkinder.
 - b) Von welchen Mitteln machten sie bei diesen Aktivitäten Gebrauch? Welche Funktionen kamen dabei diesen Mitteln zu?
 - c) Was charakterisierte die Sprachproduktion der Vorschulkinder bei diesen Aktivitäten?
 - d) Sammeln Sie Beispiele für gesteuerte und spontane Sprachproduktion!
- Schauen Sie sich den Mitschnitt mehrmals an und füllen Sie Schritt für Schritt die nachstehende Tabelle aus! Diskutieren Sie bitte ihre Aufzeichnungen mit Ihren Kollegen!

Aktivitäten	Was tut die Pädagogin?	Was tun die Vorschulkinder?	Mittel	Funktion der Mittel	Gesteuerte Sprachproduktion während der Aktivität	Spontane Sprachproduktion während der Aktivität

- Formulieren sie Ihre Meinung dazu, wie die verschiedenen Aktivitäten die zu unterschiedlichen Lernertypen gehörenden Vorschulkinder beim Lernen fördern.

VORSCHLÄGE FÜR DIE ARBEIT NACH DEM ANSCHAUEN DES MITSCHNITTS:

- Diskutieren Sie mit den Kollegen, welche Rolle die Puppe (*Hans Hase*) beim Erlernen der Fremdsprache spielen kann.
- Stellen sie Überlegungen an, welchen Teil der gesehene Mitschnitt im Unterrichtsprozess einnehmen könnte. Welche Aktivitäten könnten der Aufnahme vorangegangen sein?
- Entwerfen Sie einen Plan, wie Sie die Arbeit mit den Vorschulkindern fortführen würden! Vergleichen Sie eventuell Ihre Ideen mit den Vorschlägen zum Hans-Hase-Programm auf der Homepage <http://www.goethe.de/budapest/hanshase>.

ZUSAMMENFASSUNG

Das im Budapester Goethe-Institut erstellte Programm *Hans Hase im Kindergarten* wurde für 6-7 Jahre alte Vorschulkinder entwickelt (30 Unterrichtsstunden). Ziel des Programms ist es, bei den Vorschulkindern eine positive Einstellung zum Sprachenlernen zu erzielen. Das Programm baut auf den Prinzipien des natürlichen Spracherwerbs auf und entwickelt die Kompetenzen der Vorschulkinder mit Hilfe verschiedener Aktivitäten. Der Ausschnitt aus der Aufnahme einer Beschäftigung zeigt, dass das Verständnis bei 6-7 jährigen Kindern nicht ausschließlich mit Hilfe von Wörtern erzielt wird. Nonverbale Mittel wie z. B. Gestik des Pädagogen, Anschauung sowie verschiedene Situationen können eine sichere Grundlage für das Verstehens einer Fremdsprache bilden.

A VILÁG MEGISMERÉSE IDEGEN NYELVEN

A FOGLALKOZÁS ADATAI:

Intézmény neve és címe:	Montessori Kétnyelvű Bölcsőde és Óvoda 1214 Budapest Szabadság út 14/a.
Intézményvezető:	Hierholczné Faragó Tünde
Pedagógus:	Szobota Erzsébet Anyanyelvi pedagógus: Horváth Ivetta
Korcsoport:	3-6 évesek (vegyes csoport)
Gyerekek létszáma:	22
Nyelv:	angol
Nyelvfejlesztés adatai:	Az angol nyelvi fejlesztés egész nap jelen van. Az óvoda kéttanítós rendszerben működik, az egyik pedagógus magyarul, a másik angolul beszél a gyerekekhez.
A felvétel időpontja:	2009. január 20.

Szobota Erzsébet a középiskolában kezdett először angolt tanulni, ahol módja volt angol anyanyelvű tanárokkal is találkoznia. Ez döntő hatással volt nyelvtanulására és pályaválasztására. Hamarosan az angol nyelvvizsgát is megszerezte. A Kecskeméti Tanítóképző Főiskola elvégzése után pár évig tanítóként dolgozott Szentesen. 2004-től a Montessori Mária Kétnyelvű Bölcsőde és Óvoda pedagógusa lett. Itt sajátította el a Montessori pedagógiát, amelyen belül a matematikai és a kozmikus nevelés területére specializálódott. Sok örömet jelent számára, hogy gyerekekkel foglalkozhat, és angolul taníthatja őket a világ dolgaira.

MEGFIGYELÉSI SZEMPONTOK:

- Az idegen nyelvre való ráhangolás módjai az óvodában
- Tevékenységközpontú ismeretszerzés
- A tanulói önállóság fejlesztése

MEGFIGYELÉSI SZEMPONTOK A FOGLALKOZÁSRÉSZLET MEGTEKINTÉSE ELŐTT:

- Beszélje meg társaival, milyen módon lehet az óvodás korosztály érdeklődését felkelteni egy idegen nyelvű foglalkozás iránt! Hogyan lehet az érdeklődést fenn is tartani?
- Gondolja végig, hányféle szempont alapján lehet az állatokról szóló témakört feldolgozni egy idegen nyelvű óvodai foglalkozáson!

MEGFIGYELÉSI SZEMPONTOK A FOGLALKOZÁSRÉSZLET MEGTEKINTÉSE KÖZBEN:

- Határozza meg társaival, mi a foglalkozás nyelvi és általános pedagógiai célja! Gondolatait írja le táblázatos formában!

Nyelvi célok	Általános pedagógiai célok

- Figyelje meg az idegen nyelven történő fogalomalkotás lépéseit! Sorolja fel, hogy milyen tevékenységek végzése közben jutnak el a gyerekek a szárazföldi és a vízben élő állatok fogalmáig! Folytassa a táblázatot!

Eszköz	Tevékenység	Fogalom
<i>Földgömb</i>	<i>Az alakzat megfigyelése és meghatározása</i>	<i>gömb</i>
	<i>A színek megkülönböztetése a földgömbön</i>	

- Válasszon ki egy tevékenységet a fent felsoroltak közül! Jegyezze le, milyen kérdéseket tesz fel, és milyen utasításokat ad a pedagógus! Hogyan segítik a kérdések és az utasítások a nyelvtanulás folyamatát?

MEGFIGYELÉSI SZEMPONTOK A FOGLALKOZÁSRÉSZLET MEGTEKINTÉSE UTÁN:

- Beszélje meg társaival, hogy a látott foglalkozáson milyen példákat talált a holisztikus, azaz az egész személyiség fejlesztését célzó nevelésre!
- Vitassa meg társaival, milyennek érezte a foglalkozás hangulatát! Ezek a jellemzők hogyan járulnak hozzá az idegen nyelv elsajátításához?
- A látott foglalkozás alapján hogyan tudna válaszolni azokra a véleményekre, amelyek az óvodáskori idegen nyelvi fejlesztést elsietettnek, korainak és feleslegesen megterhelőnek tartják?

ÖSSZEZÉS

A világ megismerésének a vágya központi helyet foglal el a Montessori intézmények programjában. A látott foglalkozás jó példa arra, hogy élvezetes tevékenységeken keresztül az ismeretszerzés a világról és a fogalomalkotás célnyelven is történhet. A barátságos, meleg légkör a legkisebbeket is arra bátoríthatja, hogy megtegyék az első lépéseket az autonóm tanulóvá válás útján.

GETTING TO KNOW THE WORLD IN A FOREIGN LANGUAGE

DETAILS OF THE SESSION:

Name and address of institution:	Montessori Bilingual Nursery and Kindergarten 14/a Szabadság út, 1214 Budapest
Head:	Tünde Hierholczné Faragó
The session was delivered by:	Erzsébet Szobota Ivetta Horváth – mother tongue teacher
Age group:	3-6 year olds
Number of children:	22
Language:	English
Details of language learning:	English is a language for communication. Team-teaching; there is an English and a Hungarian speaking teacher with the group
Time of recording:	20 January 2009

Erzsébet Szobota started to learn English in secondary school, where she had some native English teachers. This fact had a decisive impact on her later career. She graduated in 2002 from the *Primary Teacher Training College, Kecskemét*, and received her state EFL exam. She started her career as a primary teacher in Szentes (a provincial town in Csongrád county). She has been working as a teacher of English in Maria Montessori Bilingual Kindergarten where she soon got familiar with the Montessori pedagogy, especially with the fields of Mathematics and Cosmic education. She says that being with children and teaching them things in English give her a lot of enjoyment and satisfaction.

POINTS TO OBSERVE:

- Ways of motivating the very young
- Activity-based knowledge acquisition
- Developing learner autonomy

PRE-OBSERVATION DISCUSSION POINTS:

- Discuss within your group how interest can be raised and maintained towards a foreign language session for the 3-6 year-olds.
- What aspects of animals can children in foreign language pre-school contexts talk about?

WHILE-OBSERVATION DISCUSSION POINTS:

- Decide with your group-members what you think the linguistic and the general educational aims of the session are. Write your ideas in the grid below:

Linguistic aims	General pedagogical aims

- Watch the steps of concept-formation in the foreign language. List the activities through which children get to the concepts of land animals and water animals. Continue the table below:

Tool	Activity	Concept
<i>the Globe</i>	<i>Observing and identifying shape</i>	<i>round</i>
	<i>Identifying colours and their functions on the Globe</i>	

- Make notes of the teacher's questions and instructions. Examine how these questions and instructions contribute to the process of early foreign language acquisition.
- Discuss with your group members what examples you have seen of an education that is based on multiple intelligences and a holistic approach toward children.

POST-OBSERVATION DISCUSSION POINTS:

- Collect examples of activities throughout the session that are aimed at holistic development
- Discuss in your group the children's conduct during the session. Make a list of things that contributed to establishing a pleasant learning environment.
- After the experience of seeing the session, how would you argue with those who consider preschool foreign language development a premature and unnecessary burden to children?

SUMMARY

The urge to know about the world is very much present in the curricula of Montessori institutions. This session shows us some examples of how knowledge can be gained and concepts can be shaped in a target language through enjoyable activities. The warm and secure atmosphere might encourage even the very young to be agents in their own learning.

SZITUÁCIÓTEREMTÉS A KOMMUNIKÁCIÓ SZOLGÁLATÁBAN

A FOGLALKOZÁS ADATAI:

Intézmény neve és címe:	Ajkai Városi Óvoda 8500 Ajka Bródy Imre utca 7
Intézményvezető:	Tolnai Andrásné
Pedagógus:	Dukánné Reisinger Mária
Korcsoport:	3-6 évesek (vegyes csoport)
Gyerekek létszáma:	23
Nyelv:	német
Nyelvfejlesztés adatai:	A nap folyamán állandóan jelen van a német nyelv, a frontális és egyéni foglalkozásokon kívül játékidőben, étkezések alatt, stb. is.
A felvétel időpontja:	2009. március 6.

Dukánné Reisinger Mária 1979-ben végezte el a soproni Óvónőképző Intézetet, majd 1992-ben ugyanott német nemzetiségi óvónői szakosító oklevelet szerzett. Diplomája megszerzése óta dolgozik az ajkai Városi óvodában, ahol 1989 óta végzi a játékos német nyelvi foglalkozásokat. Pályája során több alkalommal vett részt szakirányú továbbképzéseken. Ezek közül a legfontosabbak: 1997. Német nyelvi foglalkozások óvodai gyakorlata (Esztergom), 2000. Német nemzetiségi továbbképzés (Városlőd), 2006. Látogatás osztrák óvodában (Weiz), 2008. Tantárgyak idegen nyelvű oktatásának pedagógiai alapjai (ELTE - Kétnyelvű Iskoláért Egyesület, Budapest). Óvodájában, a saját csoportjában egész nap jelen van a német nyelv, a többi csoportban pedig hetente két alkalommal tart frontális, illetve kiscsoportos német nyelvű foglalkozásokat, ahol együtt képeskönyveket nézegetnek, társas és egyéb játékokat játszanak.

MEGFIGYELÉSI SZEMPONTOK:

- Kapcsolódási pontok az anyanyelvi és a célnyelvi pedagógiai program között
- A szituáció-teremtés szerepe a megértés segítésében
- A társasjáték mint a nyelvfejlesztés eszköze

MEGFIGYELÉSI SZEMPONTOK A FOGLALKOZÁSRÉSZLET MEGTEKINTÉSE ELŐTT:

- Sorolja fel, milyen alkalmak adódhatnak egy óvodai nap folyamán a természetes idegennyelv-elsajátításra!
- Mi a tervezés szerepe az idegen nyelvű foglalkozások előkészítésében?

MEGFIGYELÉSI SZEMPONTOK A FOGLALKOZÁSRÉSZLET MEGTEKINTÉSE KÖZBEN:

- A foglalkozás március 6-án történt. Milyen összefüggést talál a német nyelvű foglalkozás időpontja és a téma között?
- Válasszon az alábbiak közül: hogyan bátorítja az óvopedagógus a gyerekeket a kommunikációra! (többet is választhat):
 - a) utal a gyermekek környezetében történt eseményekre
 - b) előre megtanítja az új lexikai egységeket
 - c) tárgyakkal segít a kontextus megteremtésében
 - d) olyan témát választ a foglalkozás témájául, amely az anyanyelvi programnak is része
 - e) az új szavak előfordulásakor megállítja a beszélgetést a szavak jelentésének tisztázása érdekében
 - f) nem-verbális módon szólítja fel a gyerekeket az idegen nyelvi kommunikációra
 - g) beszédre buzdítja a gyerekeket kórusban való versmondással is
- Hogyan segíti a nyelvelsajátítást a pedagógus társasjátéka a gyerekekkel?

MEGFIGYELÉSI SZEMPONTOK A FOGLALKOZÁSRÉSZLET MEGTEKINTÉSE UTÁN:

- Beszéljék meg: milyen egyéb témát kínál a tél vége tavasz eleje. Milyen tevékenységek kapcsolódhatnak ezekhez a témákhoz? Készítsen témahálót!
- Sorolja föl azokat a tényezőket, amelyek a gyerekeket aktív részvétellel buzdították!
- Hogyan tudná megvalósítani a látott foglalkozást a saját óvodai csoportjában?

ÖSSZEGZÉS

Az óvodáskorú gyermekek idegennyelv-fejlesztésére az óvodai napirend keretén belül bőven adódik lehetőség. A megértést nagymértékben segíti, ha az óvopedagógus a nyelvfejlesztést összekapcsolja az óvodai élet aktuális eseményeivel, például a farsang megünneplésével vagy az évszaknak megfelelő tevékenységekkel (tavaszi kirándulás). Az egész gyermekcsoportnak tartott frontális foglalkozásokat jól egészítik ki a kiscsoportos, egyszerre csupán 3-4 gyerekekkel közösen játszott társasjátékok, vagy a képeskönyv-nézegetés. A kellemes, bátorító légkörben, az óvopedagógussal közösen végzett tevékenység a korai nyelvelsajátítás egyik legsikeresebb módja.

SITUATIONEN IM DIENSTE DER KOMMUNIKATION

ANGABEN ZUR BESCHÄFTIGUNGSEINHEIT:

Name und Anschrift der Institution:	Ajkai Városi Óvoda (Städtischer Kindergarten Ajka) 8500 Ajka Bródy Imre utca 7
Leiterin:	Andrásné Tolnai
Die Beschäftigung leitende Pädagogin:	Mária Dukáné Reisinger
Altersgruppe:	3-6 jährige Vorschulkinder (eine gemischte Gruppe)
Gruppenstärke:	23 Kinder
Sprache:	Deutsch
Angaben zum Umfang des fremdsprachigen Programms:	Das Deutsche ist den ganzen Tag präsent, auch über die frontalen und individuellen Beschäftigungen hinaus z. B. beim Spielen, in den Essenszeiten usw.
Datum der Aufzeichnung:	6. März 2009

Mária Dukáné Reisinger absolvierte 1969 das Institut zur Ausbildung von Kindergärtnerinnen in Sopron. 1992 erwarb sie ein Diplom als Nationalitätenkindergärtnerin. Seit dem Erwerb ihres Diploms arbeitet sie im städtischen Kindergarten Ajka, wo sie seit 1989 auch die spielerischen Beschäftigungen mit dem Deutschen leitet. Sie belegte mehrere einschlägige Fortbildungskurse. Die wichtigsten waren: 1997 – Beschäftigung mit dem Deutschen an Kindergärten (Esztergom); 2000 – Fortbildungsmaßnahme für Nationalitätenkindergärtnerinnen; 2006 – Besuch im einem österreichischen Kindergarten (Weiz); 2008 – Pädagogische Grundlagen der Vermittlung von Unterrichtsfächern in der Fremdsprache (ELTE – Verein Biliguale Schulen, Budapest). In dem Kindergarten, wo sie tätig ist, ist das Deutsche in der von ihr geleiteten Gruppe stets präsent, für die anderen Gruppen gestaltet sie wöchentlich zweimal frontale Beschäftigungen bzw. Beschäftigungen in Kleingruppen, wo sie mit den Vorschulkindern gemeinsam Bilderbänder studiert, Gesellschaftsspiele und andere Spiele spielt.

BEOBACHTUNGSKRITERIEN

- Gemeinsamkeiten zwischen den pädagogischen Programmen in der Muttersprache bzw. in Fremdsprachen
- Die Rolle der Situation beim Verständnis
- Gesellschaftsspiele als Mittel der Entwicklung der fremdsprachlichen Kompetenz

BEOBSACHTUNGSKRITERIEN FÜR DIE VORBEREITUNG AUF DAS ANSCHAUEN DES MITSCHNITTS:

- Zählen Sie bitte die Möglichkeiten auf, die sich im Lauf des Tages im Kindergarten für den natürlichen Spracherwerb ergeben.
- Welche Funktion kommt der Planung bei der Vorbereitung fremdsprachiger Beschäftigungen zu?

BEOBSACHTUNGSKRITERIEN BEIM ANSCHAUEN DES MITSCHNITTS:

- Die Beschäftigung fand am 6. März dieses Jahres statt. Welchen Zusammenhang erkennen Sie zwischen dem Datum und dem Thema der Beschäftigung?
- Treffen Sie eine Auswahl, wie eine Kindergärtnerin die von ihr betreuten Kinder zur Kommunikation anregen kann (Mehrfachnennungen möglich!)
 - a) Sie verweist auf ein früheres Ereignis in der Umgebung der Vorschulkinder
 - b) Sie bringt den Vorschulkindern die neue Lexik im Voraus bei.
 - c) Mit Hilfe von Gegenständen unterstützt sie die Kinder beim Verstehen.
 - d) Sie wählt Themen aus, die auch im muttersprachlichen Programm behandelt werden.
 - e) Kommen unbekannte Wörter vor, unterbricht sie den Redefluss der Kinder, um Bedeutungen einzelner Wörter zu klären.
 - f) Die Kinder werden nonverbal aufgefordert, sich der Fremdsprache zu bedienen.
 - g) Die Kinder werden zum Chorsprechen von Gedichten animiert.
- Wie wird das Aneignen der Fremdsprache dadurch gefördert, dass die Kindergärtnerin mit den Kindern ein Gesellschaftsspiel spielt?

VORSCHLÄGE FÜR DIE ARBEIT NACH DEM ANSCHAUEN DES MITSCHNITTS:

- Diskutieren Sie: welche anderen Themen lassen sich mit der Übergangsperiode vom Winter zum Frühling verknüpfen? Welche Aktivitäten bieten sich im Zusammenhang mit diesem Thema an? Erstellen Sie eine Mindmap!
- Zählen sie die Momente auf, welche die Kinder zur Aktivität angeregt haben!
- Wie könnten Sie das Gesehene auch in ihrem Kindergarten durchführen?

ZUSAMMENFASSUNG

Für die Schulung der fremdsprachigen Kompetenzen der Vorschulkinder bieten sich in der Tagesordnung der Kindergärten zahlreiche Möglichkeiten an. Das Verstehen wird erheblich gefördert, wenn Kindergartenpädagogen die fremdsprachliche Schulung mit den aktuellen Ereignissen im Leben des Kindergartens koordinieren, zum Beispiel beim Faschingfeiern oder mit Aktivitäten, die sich aus dem Wechsel der Jahreszeiten ergeben (z. B. Ausflug im Frühjahr). Die frontalen Beschäftigungen für die ganze Gruppe werden durch die in Kleingruppen gehaltenen Beschäftigungen sehr gut ergänzt, oder wenn die Kindergärtnerin nur mit 3-4 Kindern ein Gesellschaftsspiel spielt oder mit ihnen in einem Bilderband blättert. Gemeinsame Aktivitäten mit der Kindergärtnerin gelten als die erfolgreichste Formen des frühen Fremdspracherwerbs.

A NYELVI RECEPCIÓ ÉS PRODUKCIÓ EGYENSÚLYA AZ ÓVODÁSKORÚAK NYELVFEJLESZTÉSÉBEN

A FOGLALKOZÁS ADATAI:

Intézmény neve és címe:	Százszorszép Óvoda (A Szőlőtő Alapítvány közreműködésével) 1032 Budapest, Reménység u. 6.
Intézményvezető:	Papp Károlyné, óvodavezető Molnárné Lipták Erika, az Alapítvány elnöke
Pedagógus:	Jaclyne Torok Anyanyelvi pedagógus: Bázsó Beáta
Korcsoport:	5-6 évesek
Tanulók létszáma:	25
Nyelv:	angol
Nyelvfejlesztés adatai:	A kéttanítós rendszerben az angol a kommunikáció egyik nyelve.
A felvétel időpontja:	2008. november 28.

Jaclyne Torok wales-i anya és magyar apa gyermekeként született a Dél-afrikai Köztársaságban. Iskoláit, majd egyetemi tanulmányait is Johannesburgban végezte. 2002-ben költözött Magyarországra, azóta a Szőlőtő magyar-angol Kétnyelvű Oktatási Alapítvány óvodájában dolgozik angol anyanyelvű pedagógusként. Az óvodában párban történő fejlesztés folyik, a csoportszobában egyidejűleg van jelen a magyar és az angol anyanyelvű pedagógus. Jaclyne élvezzi a kisgyermekkel való foglalkozást. Időközben ő is jól megtanult magyarul, amely tudását azonban a munkájában nem használja.

MEGFIGYELÉSI SZEMPONTOK:

- A mesemondás szerepe az óvodában
- A bábozás, mint a beszédprodukciónak fejlesztésének eszköze
- Az eszközhasználat szerepe az önálló tanulóvá válás segítésében

MEGFIGYELÉSI SZEMPONTOK A FOGLALKOZÁSRÉSZLET MEGTEKINTÉSE ELŐTT:

- Vitassa meg csoporttársaival, hogy a pedagógus és a gyerek szempontjából mi lehet a mesemondás szerepe!
- Beszéljék meg, hogy az óvodás korú kisgyermekek milyen módon tudnak reagálni az idegen nyelven hallott mesére!
- Beszélje meg társaival, vajon mi lesz az aránya a foglalkozáson a receptív, illetve a produktív nyelvi készségek fejlesztésének! Megfigyeléseiről készítsen feljegyzéseket!

MEGFIGYELÉSI SZEMPONTOK A FOGLALKOZÁSRÉSZLET MEGTEKINTÉSE KÖZBEN:

- Kísérjék figyelemmel a foglalkozás szerkezetét! Melyek a fő részei? Adjon mindegyik résznek nevet!
- A foglalkozás szerkezetének ismeretében határozza meg, hogy melyek azok a tevékenységek, amelyek a receptív, és melyek azok, amelyek a produktív nyelvi készségeket fejlesztik!
- Gyűjtson módszertani példákat arra, hogy a pedagógus hogyan segíti a gyermeki beszédprodukción!
- Készítsen listát azokról a mozzanatokról, amelyekben nem-verbális kommunikáció történik! A gyűjtött információkat helyezze el az alábbi táblázatban!

	A nem-verbális kommunikáció típusa	A nem-verbális kommunikáció feltételezett célja
A tanár részéről:		
A gyerekek részéről:		

- Vizsgálja meg közelebbről a foglalkozásnak azt a részét, amikor a gyerekek különböző eszközöket használnak! Készítsen listát: milyen eszközök szükségesek ahhoz, hogy a gyerekek elkészítsék a mese szereplőit! Hogyan tudna Ön megszervezni egy ilyen tevékenységet? Milyen várható nehézségekbe ütközne, és hogyan oldaná azt meg?
- Gondolja végig: a bábozás fázisában milyen kommunikációs hatása van annak, hogy a gyerekek a maguk készítette bábokkal adják elő a mesét?

MEGFIGYELÉSI SZEMPONTOK A FOGLALKOZÁSRÉSZLET MEGTEKINTÉSE UTÁN:

- Vegye számba csoporttársaival, hogy a receptív és produktív készségfejlesztés milyen arányban volt jelen a foglalkozáson! Mennyiben térnek el a kapott eredmények a foglalkozás megtekintése előtti elvárásaitól?
- Összegezze: mennyiben járulhat hozzá a jól tervezett és jól megvalósított idegen nyelvi mesemondás ahhoz, hogy az óvodáskorú gyermekek produktív módon használják a nyelvet?

ÖSSZEGZÉS

A mesemondás alapvető tevékenység a kisgyermekek számára. A mesék struktúrája, a kezdő és záró fordulatok, valamint a mesékben előforduló ismétlések mind hozzájárulnak ahhoz, hogy a gyermek biztonságos nyelvi kereteket kapjon gondolkodásához és beszédéhez. Ha már ismerős a kontextus, akkor azt sem találja a gyermek túlságosan nagy kihívásnak, hogy idegen nyelven hallgassa a mesét, sőt, ne csak hallgassa, hanem valamilyen szintű beszédprodukción is képes legyen. Az erre való készítéséhez az is hozzájárulhat, hogy a gyermekek aktív szerepet kaptak a bábozás előkészítésében és megvalósításában.

LANGUAGE RECEPTION AND PRODUCTION WITH THE VERY YOUNG: FINDING THE BALANCE

DETAILS OF THE SESSION:

Name and address of institution:	Daisy Kindergarten of Vineyard Foundation 6 Reményeség utca, 1033 Budapest
Head:	Károlyné Papp Erika Molnárné Lipták (Head of Foundation)
The session was delivered by:	Jaclyne Torok Beáta Bazsó – mother tongue teacher
Age group	5-6 year-olds
Number of children:	25
Language:	English
Details of language learning:	English is one of the languages for communication beside Hungarian (team teaching).
Time of recording:	28 November 2008

Jaclyne Torok was born in the Republic of South Africa as a child of a Welsh mother and a Hungarian father. She was educated in Johannesburg, where she earned her university degree as well. She came to Hungary in 2002, since when she has been working for the Vineyard Hungarian-English Educational Foundation as a teacher of English as a foreign language. Her kindergarten works in a team-teaching system, which means that one of the teachers is a native speaker of Hungarian while the other teacher is a native speaker of English. Jaclyne very much enjoys teaching children English. Since she settled in Hungary, she has also acquired Hungarian which, unfortunately, she cannot use in her current job.

POINTS TO OBSERVE:

- The role of story telling in pre-school contexts
- Puppet-show: a vehicle for developing speech production
- Manipulative activities and their role in making children agents of their own learning

PRE-OBSERVATION DISCUSSION POINTS:

- To what extent do you think the story-time is an exclusively teacher-centred activity?
- Discuss in your group some ways in which the very young can respond to stories.
- Discuss with your group members what the proportion of receptive and productive skills development might be in the following session. Make notes for later reference.

WHILE-OBSERVATION DISCUSSION POINTS:

- Follow the structure of the session and identify the main parts.
- Discuss each part of the session: identify which activities developed receptive and which ones developed productive language skills.
- Collect examples for eliciting language from the very young learners.
- In the chart below, list some examples of non-verbal communication throughout the session

	Examples of non-verbal communication	Potential purpose
the teacher		
the children		

- Focus on the puppet show. What are the educational benefits of the fact that the characters in the puppet show were produced by the children themselves?
- Have a closer look at the manipulative part of the session. Make a list of the tools that are needed for making the puppets for the story. What difficulties (e.g.: providing the materials) would you face if you would like to do a similar activity? With your partner collect ideas for overcoming these problems.

POST-OBSERVATION DISCUSSION POINTS:

- Discuss the relative proportion of receptive and productive skills development in the session. Compare your findings with your earlier notes. Comment on them.

SUMMARY

Story-telling is a core activity with the very young learners. The structure, the opening and closing phrases as well as the repetitive character of the stories all contribute to providing a frame for children's thinking in which they feel secure. Once they are at home with the context, they find it challenging to do so in the target language and experience themselves not only in listening but also in coming up with some linguistic production. Their motivation might also be positively affected by their multi-faceted involvement in the puppet show.

TÉMAKÖZPONTÚ NYELVTANULÁS AZ ÓVODÁBAN

A FOGLALKOZÁS ADATAI:

Intézmény neve és címe:	Habakukk Óvoda 1022 Budapest Marcibányi tér 12.
Intézményvezető:	Horváth Anna
Pedagógus:	Tolnai Katalin Asszisztens: Kugler Mónika
Korcsoport:	5-7 évesek (középső és nagycsoport)
Gyerekek létszáma:	16
Nyelv:	Német
Nyelvfejlesztés adatai:	Heti 3 komplex német nyelvi foglalkozás
A felvétel időpontja:	2008. november 11.

Tolnai Katalin a Habakukk Óvoda alapító tagjaként húsz éve foglalkozik óvodáskorú gyermekek németoktatásával. A természetes nyelvelsajátítás módszereit alkalmazza a mesterséges környezetben. Mottója a 'Szelíd nyelvi nevelés'. Az erre a módszerre alapuló programjával az Óvoda 2005-ben az Európai Nyelvi Díj megszított első helyét nyerte el.

MEGFIGYELÉSI SZEMPONTOK:

- A nyelv mint az ismeretszerzés eszköze
- A szemléltetés szerepe a megértésben
- A foglalkozás felépítése

MEGFIGYELÉSI SZEMPONTOK A FOGLALKOZÁSRÉSZLET MEGTEKINTÉSE ELŐTT:

- Gondolja végig: az ismeretek milyen köre jöhet szóba, amikor interkulturális témájú foglalkozást tervez óvodásoknak?
- Mit gondol, milyen szerepe lehet a korai nyelvi fejlesztésben az olyan, általánosan ismert ünnephez vagy történethez kapcsolódó foglalkozásoknak, mint például a Márton-nap?

MEGFIGYELÉSI SZEMPONTOK A FOGLALKOZÁSRÉSZLET MEGTEKINTÉSE KÖZBEN:

- A foglalkozás két nagy egységre bontható: történetfeldolgozás és kísérletezés. Beszéljék meg a csoport tagjaival, hogy tartalmilag hány szakaszra osztható egy-egy egység? Hogyan jellemeznék ezeket a szakaszokat? Gondolatai rendszerezéséhez használja az alábbi táblázatot!

A foglalkozásrészlet (szakasz) neve	A szakasz nyelvi célja	A szakasz nem-nyelvi célja

- Figyelje meg, milyen módon történik az idegen szavak értelmezése! Válasszon a felsejolt lehetőségek közül! Több választ is megjelölhet.

- a) vizuális szemléltetéssel
 - b) az idegen nyelvű szavak magyar megfelelőinek megadásával
 - c) a történet mindkét nyelven történő elmondásával
 - d) szituációk megteremtésével
 - e) a nem verbális kommunikáció eszközeivel
- Készítsen listát arról, hogy Márton-napi ünnep feldolgozása közben milyen tevékenységeket végzett a pedagógus és milyen a gyerekek!

A pedagógus	A gyerekek
- bemutatta a történet szereplőit	- a szemükkel követve azonosították a szereplőket

- Sorolja fel azokat a tárgyakat, amelyeket a pedagógus a nyelvi foglalkozás során használt, majd csoportosítsa azokat abból a szempontból, hogy melyeket talál szokásosnak és melyeket szokatlanak egy nyelvi foglalkozáson!
- Beszéljék meg, hogy a foglalkozás második részében milyen műveltségterületről szerzhettek ismereteket a gyerekek? Mi segítette a megértést ebben a szakaszban?

MEGFIGYELÉSI SZEMPONTOK A FOGLALKOZÁSRÉSZLET MEGTEKINTÉSE UTÁN:

- Készítsen listát: melyek azok a szavak, amelyeket a gyerekeknek módjuk volt elsajátítani a foglalkozás során! Az alábbi táblázat segíthet a rendszerezésben:

Főnevek	Melléknevek	Igék	Egyéb szófajok

- Foglalja össze, miben tér el a látott óvodai nyelvi foglalkozás egy tizenéveseknek szóló iskolai nyelvórától! Az alábbi szempontok közül melyik jellemzi az óvodai foglalkozást és melyik az iskolai nyelvtanulást?

tudatos

a szabályokat érzi

a hangsúly a nyelvi formán van

a hibajavítás nem része a folyamatnak

a célnyelvi kommunikáció eredményként jelenik meg

nem tudatos

a szabályokat követi

a hangsúly az üzeneten van

a hibajavítás alapvetően fontos

a kommunikáció folyamatként jelenik meg

ÖSSZEGZÉS

A korai idegen nyelvi fejlesztésnek integráns részét képezik bizonyos, a gyermek korának és szintjének megfelelő olyan tartalmak, mint például a gyermekek életében is megjelenő ünnepek. Az egyes ünnepekhez kapcsolódó nyelvi elemek megértését nagymértékben segíti a téma ismertsége. A kísérletezés és a célszerű eszközhasználat pedig lehetővé teszi, hogy a környezet olyan mindennapi jelenségeiről, mint például a tűz vagy a víz, illetve ezek tulajdonságairól a gyerekek tapasztalati úton idegen nyelven is ismereteket szerezzenek.

THEMENZENTRIERTER FREMDSPRACHENERWERB IM KINDERGARTEN

ANGABEN ZUR BESCHÄFTIGUNGSEINHEIT:

Name und Anschrift der Institution:	Habakukk Óvoda 1022 Budapest Marcibányi tér 12.
Leiterin:	Anna Horváth
Die Beschäftigung leitende Pädagogin:	Katalin Tolnai Assistentin: Mónika Kugler
Altersgruppe:	5-7 jährige Vorschulkinder
Gruppenstärke:	16 Kinder
Sprache:	Deutsch
Angaben zum Umfang des fremdsprachigen Programms:	Wöchentlich drei komplexe Beschäftigungen mit dem Deutschen
Datum der Aufzeichnung:	11. November 2008

Katalin Tolnai hat den Kindergarten *Habakukk* mitbegründet und beschäftigt sich seit zwanzig Jahren mit der Vermittlung des Deutschen an Vorschulkinder. Ihr Motto ist: ‚Sanfte Vermittlung der Fremdsprache‘. Der Kindergarten, der auf diesem didaktisch-methodischen Ansatz sein Programm aufbaut, wurde 2005 mit dem ersten Europäischen Sprachenpreis ex aequo ausgezeichnet.

BEOBSACHTUNGSKRITERIEN:

- Sprach als Mittel zur Erschließung von Kenntnissen
- Funktion der Veranschaulichung beim Verstehen
- Aufbau und Strukturierung der Beschäftigung

BEOBSACHTUNGSKRITERIEN FÜR DIE VORBEREITUNG AUF DAS ANSCHAUEN DES MIT-SCHNITTS:

- Denken Sie darüber nach, auf welche Kenntnisse sie zurückgreifen können, wenn sie für Vorschulkinder eine Beschäftigung mit interkultureller Thematik planen wollen.
- Welche Rolle spielt in der frühen Sprachschulung eine Beschäftigung, die das Thema eines allgemein bekannten Festes (z. B. Martinstag) oder einer allgemein bekannten Geschichte aufgreift?

BEOBSACHTUNGSKRITERIEN BEIM DAS ANSCHAUEN DES MITSCHNITTS:

- Die Beschäftigung kann in zwei größere Einheiten eingeteilt werden: Bearbeitung der Geschichte und Experimentieren. Diskutieren Sie in der Gruppe, in wie viele Phasen ein Abschnitt inhaltlich eingeteilt werden kann. Wie würden Sie diese Abschnitte charakterisieren? Greifen Sie dabei auf die nachstehende Tabelle zurück:

Bezeichnung der Einheit (des Abschnitts)	Sprachliche Ziele dieses Abschnitts	Nicht-sprachliche Ziele dieses Abschnitts

- Beobachten Sie bitte, auf welche Weise die unbekanntes Vokabeln gedeutet werden! Treffen Sie unter den aufgezählten Möglichkeiten eine Auswahl. (Mehrfachnennungen möglich!)
 - a) Mit Hilfe von Visualisierungen.
 - b) Durch die Angabe der ungarischen Entsprechungen.
 - c) Durch das Nacherzählen der Geschichte in beiden Sprachen.
 - d) Mit Hilfe von Situationen.
 - e) Mit Hilfe von nonverbalen Elementen.
- Erstellen Sie eine Liste der Tätigkeiten, die von der Kindergärtnerin und von den Kindern ausgeübt wurden.

Die Kindergärtnerin	Die Kinder
<i>stellten die Figuren in der Geschichte vor.</i>	<i>identifizieren die Figuren durch Hinblicken.</i>

- Zählen Sie die Gegenstände auf, welche die Kindergärtnerin im Laufe der Beschäftigung benutzte. Teilen Sie diese dann in zwei Gruppen nach dem Gesichtspunkt ein, welche Beschäftigungen in einer Sprachstunde üblich und welche eher unüblich sind.
- Diskutieren Sie in der zweiten Hälfte der Beschäftigung, über welche Themenbereiche die Kinder Informationen bekommen haben, und wodurch das Verständnis in dieser Phase gefördert wurde.

VORSCHLÄGE FÜR DIE ARBEIT NACH DEM ANSCHAUEN DES MITSCHNITTS:

- Erstellen Sie eine Liste der Vokabeln, welche sich die Kinder im Laufe der Beschäftigung aneignen konnten. Die nachstehende Tabelle hilft Ihnen dabei:

Substantive	Adjektive	Verben	andere Wortarten

- Stellen Sie kurz dar, worin sich die gesehene Beschäftigung von einer Sprachstunde für Teenager an einer Schule unterscheidet.
- Welche nachstehenden Kriterien charakterisieren eine Beschäftigung mit dem Deutschen im Kindergarten und welche den Sprachunterricht an der Schule?

bewusst

Regeln werden erahnt

der Akzent liegt auf der sprachlichen Form

Fehlerkorrektur ist kein Teil des Unterrichtsprozesses

Kommunikation in der Zielsprache gilt als Ergebnis

nicht bewusst

Regeln werden befolgt

wichtig ist die Mitteilung

Fehlerkorrektur ist grundlegend

Kommunikation in der Zielsprache gilt als Prozess

ZUSAMMENFASSUNG

Bestimmte Inhalte, die mit dem Alter und den Interessen der Kinder harmonieren – zum Beispiel bestimmte Feste –, bilden einen wesentlichen Teil der frühen Vermittlung der Kenntnis einer Fremdsprache. Das Verstehen der einzelnen sprachlichen Elemente wird durch die Kenntnis des Themas in entscheidendem Maße gefördert. Durch Experimentieren bzw. das zielgerechte Einsetzen solcher elementarer Phänomene der Umwelt wie des Feuers oder des Wassers können sich Vorschulkinder dazu aufgrund ihrer eigenen Erfahrungen auch in der Fremdsprache Kenntnisse erwerben.

Dr. Kovács Judit az ELTE Tanító és Óvóképző Főiskolai Karának docense. Oktatott tárgyai: nyelvpedagógia, angol gyermekirodalom, a kétnyelvűség elmélete és gyakorlata, valamint tanítási gyakorlatok vezetése. Mesterfokozatú diplomáját az ELTE-n szerezte történelem, orosz és angol szakon. Ezt követően Master of Education fokozatot szerzett korai nyelvpedagógiából az Egyesült Királyságban (University of Leeds). PhD fokozatát a Pécsi Tudományegyetem Alkalmazott Nyelvészeti Doktori Iskolájában szerezte. Disszertációját a hazai korai kéttannyelvű programok témakörében írta. Kutatási területei: a két tanítási nyelvű oktatás, a korai nyelvpedagógia, valamint a fenti területekre irányuló pedagógusképzés. E témakörökben sokat publikál belföldön és külföldön egyaránt. Közoktatási szakértőként részt vesz tanterv- és tananyagfejlesztésekben az Oktatási Minisztérium felkérésére. Gyakran szerepel konferenciákon, és vezet szakmai műhelymunkákat. Az ERASMUS MUNDUS projekt keretében két alkalommal végzett külföldön oktatói tevékenységet, mindkét alkalommal az Egyesült Királyságban (Stranmillis College, Belfast, illetve University of Cumbria, Carlisle). Több Európai Unió projekt hazai koordinátora. A tantárgyak idegen nyelven való oktatása című akkreditált tanártovábbképzés egyik programírója és szervezője. Az Óvó-és Tanítóképzők Országos Egyesülete Idegen Nyelvi Szekciójának elnöke, valamint a Kétnyelvű Iskoláért Alapítvány vezetőségi tagja, a Tudományos Szekció vezetője.

Kuti Zsuzsa idegen nyelvi fejlesztésekkel foglalkozik az oktatási reformok keretében az EDUCATIO Kht. Programfejlesztési Irodáján. Diplomáit az ELTE Tanító- és Óvóképző Főiskolai Karán, az ELTE Angol Nyelvtanárképző Központjában és az ELTE Bölcsészettudományi Karán szerezte. 1999-ben az Egyesült Királyságban Master of Education fokozatot szerzett a leeds-i egyetemen a kisiskoláskori nyelvtanárképzés területén. 12 évig az ELTE TÓFK Gyakorló Általános Iskola angol nyelvtanára volt, ahol szakvezetői feladatokat is ellátott. A British Council tanártovábbképző projektjének tagjai, majd koordinátora volt 1996 és 2000 között. Az ELTeCS (English Language Teaching Contacts Scheme) angol nyelvtanári hálózat európai koordinátora és a hírlevél szerzője. A Fővárosi Pedagógiai Intézet angol nyelvi szaktanácsadójaként számos továbbképzést, konferenciát és szakmai fórumot vezetett. 2003 óta az Oktatási és Kulturális Minisztérium Világ – Nyelv programjában az általános iskolai idegennyelv-tanítás fejlesztésének szakértője. Tapasztalt tanterv- és tananyagíró. Szakterülete a kisiskolások és a 10-14 éves tanulók idegennyelv-tanításának módszertana. Legutóbbi munkája a kompetencia alapú idegen nyelvi fejlesztést célzó tananyagok és tanári útmutatók készítése a 6-10 éves nyelvtanulók számára. Az EDUCATIO Kht.-nál a Nemzeti Fejlesztési Terv I. HEFOP (Humán erőforrás-fejlesztő Operatív Program) 3.1.1 Központi Program idegen nyelvi fejlesztésének szakmai vezetője, majd a TÁMOP (Társadalmi Megújítás Operatív Program) tartalomfejlesztés koordinációjával foglalkozó projekt vezetője.

Dr. Judit Kovács is associate professor at the Primary Teacher Training College of ELTE University Budapest where she teaches language pedagogy, children's literature, bilingual studies, and performs duties of a teacher trainer. She got her MA degree (in three majors) at ELTE, Budapest, her MEd in TESOL to Young Learners at the University of Leeds (U.K.) and her PhD at the Doctoral School of Applied Linguistics, the University of Pécs, Hungary. She wrote her PhD dissertation on primary bilingual programmes in Hungary. Her research areas cover educational bilingualism, early language development and primary teacher training. In these areas she has been publishing extensively in Hungary and beyond. As an educational expert she develops teaching materials and curricula for the Ministry of Education. She is an established presenter at conferences and workshops. Within the ERASMUS MUNDUS project she was invited twice as exchange lecturer to the United Kingdom (Stranmillis College, Belfast, and University of Cumbria, Carlisle). She has been involved in some EU projects. She is co-founder and curriculum designer for a bilingual teacher training course at ELTE as well as for a Bilingual Foundation Primary School in Budapest. She is President of Foreign Languages Section of Primary Teachers Association.

Zsuzsa Kuti manages developments and reforms in foreign language teaching at the Programme and Curriculum Development Centre at EDUCATIO Kht in Hungary. She received her MA degrees at ELTE in primary teaching and then in English language teaching, her MEd in TESOL to Young Learners at the University of Leeds (U.K.) in 1999. She taught at ELTE Primary Practice School for 12 years where she was a mentor teacher. She took part and later managed the in-service English language teacher training project at the British Council between 1996 and 2000. Since 2000 she has been the coordinator and editor of the English Language Teaching Contacts Scheme (ELTeCS) newsletter in Europe and Central Asia. She has experience in organizing conferences and delivering training courses. She is a regular speaker at national and international conferences. She delivers training courses in Hungary and abroad. She works as a teacher trainer and materials developer. Her main interest is teaching foreign languages to young learners. Since 2003 she is responsible for primary language teaching developments in the World – Language Programme at the Hungarian Ministry of Education and Culture. She is an experienced material and curriculum writer. Her specialized field is teaching foreign languages to 6-14-year-old learners. At present she is responsible for managing content development projects at EDUCATIO Kht.

OKTATÁSI ÉS KULTURÁLIS MINISZTERIUM

GOETHE-INSTITUT
BUDAPEST